LISZT FERENC

HANGNEMNÉLKÜLI BAGATELL

BAGATELLE OHNE TONART

BAGATELLE SANS TONALITÉ

LISZT FERENC KÉZIRATAIBÓL ÖSSZEÁLLÍTOTTA ÉS KÖZREADJA

AUF GRUND DER ORIGINALEN HANDSCHRIFT VON F. LISZT ZUSAMMENGESTELLT UND REDIGIERT VON

DES MANUSCRITS ORIGINEAUX DE F. LISZT RECONSTITUÉ ET REDIGÉ PAR

SZELÉNYI ISTVÁN

EDITIO MUSICA BUDAPEST

ELŐSZÓ

„Hangnemnélküli bagatell" – ezzel a címmel Liszt azt akarta kifejezni, hogy ebben a művében teljesen függetlenítette magát a dur és moll hangnemek rendszerének kötöttségei alól mind dallami, mind pedig harmóniai viszonylatban. Dallama nem szorítható be egyetlen ismert hangnem kereteibe sem, akkordkapcsolatai közt pedig egyetlenegy sincs, amely a bécsi klasszikusok összhangzati rendszerével magyarázható lenne.

E megkötöttségek alól szabadulva Liszt 1885-ben olyan új zenei törvényszerűségek alapján szerkesztette meg ezt a művét, amelyeket csupán a XX. század zeneszerzői tettek meg zenei szerkesztésük alapelveivé. Ennek a műnek alapján Lisztet a XX. század zenéje tudatos előkészítőjének kell tekintenünk.

A művet 1956 tavaszán végzett weimari kutatómunkám során sikerült összeállítanom egyes szétszórt kéziratlapokból, amelyek fel nem ismert műveket tartalmaztak. Hitelességéhez és teljesen befejezett voltához nem fér kétség. Egyes előadási jeleket a szükség szerint és az analógiák alapján pótoltam. Legelőször a következő címet szándékozott Liszt darabjának adni: „Negyedik Mefisztó-keringő (hangnem nélkül)." Tárgya tehát – a többi Mefisztó-keringőhöz hasonlóan – Lenau Faust-jának korcsmajelenete. A későbbi „Negyedik Mefisztó-keringő"-höz semmi köze nincs. Két másik címmel való próbálkozás után állapodott meg Liszt a jelenlegi címnél, melyet két nyelven – németül és franciául – sajátkezűleg írt fel a darab elejére: „Bagatelle ohne Tonart" – „Bagatelle sans tonalité".

Budapest, 1956 augusztus.

Szelényi István.

VORWORT

„Bagatelle ohne Tonart" – mit diesem Titel wollte Liszt den Umstand besonders hervorheben, dass er dieses Werk sowohl in melodischer, als auch in harmonischer Beziehung völlig frei und unabhängig von den Gebundenheiten der Systeme der Dur- und Molltonarten komponiert hat. Es ist nicht möglich die Melodie in den Rahmen einer einzigen bekannten Tonart zu zwängen; so kann auch keine einzige der Akkordverbindungen des Werkes durch die Harmonieordnung der Wiener Klassiker erklärt werden.

Liszt hat beim Komponieren dieses Werkes, – befreit von jeglicher Gebundenheit – im Jahre 1885 neuartige musikalische Gesetzmässigkeiten angewendet, die erst den Komponisten des XX. Jahrhunderts als Regeln des musikalischen Aufbaues dienten. Man kann also Liszt auf Grund dieses Werkes als bewussten Wegbereiter der Musik des XX. Jahrhunderts betrachten.

Im Frühjahr 1956, gelegentlich meiner Weimarer musikalischen Forschungen, gelang es mir, das Werk aus einzelnen, losen, handgeschriebenen Notenblättern, die unerkannte Werke enthielten, zusammenzustellen. Die Authentizität und die vollkommene Abgeschlossenheit der Komposition ist über jeden Zweifel erhaben; nur einzelne Vortragszeichen wurden – soweit es notwendig war, und auf Grund der Analogien, – ergänzt.

Anfänglich hatte Liszt die Absicht, dem Stück folgenden Titel zu geben: „Vierter Mephisto-Walzer (ohne Tonart)". Programmatischer Inhalt war also, – so wie bei den übrigen Mephisto-Walzern, – die Wirtshausszene aus Lenau's „Faust". Der spätere „Vierte Mephisto-Walzer" hat nichts mit diesem Werk gemein. – Nach weiteren zwei Probetiteln behielt Liszt schliesslich den jetzigen Titel der Komposition, den er in zwei Sprachen, – deutsch und französisch – eigenhändig über den Anfang schrieb:

„Bagatelle ohne Tonart" – „Bagatelle sans tonalité".

Budapest, im August 1956.

István Szelényi

PRÉFACE

En choisissant pour titre: „Bagatelle sans tonalité" – Liszt voulut sans doute dire qu'il eût composé une pièce, dans laquelle il se détache absolument du système tonal, étroitement lié aux modes majeurs et mineurs. La mélodie de ce morceau, on ne pourrait la resserrer dans aucun mode, dans aucune gamme connue et quant au maniement de ses harmonies, on n'y trouve pas une seule suite d'accords, dont les rapports pourraient être explicables conformément aux règles des Cours d'harmonie de l'école classique viennoise.

S'affranchissant tout à fait du système traditionnel de l'harmonie, Liszt composa donc en 1885 un morceau, basé sur des harmonies contraires à l'usage courant et qui ne furent employées que plus tard, par les compositeurs du XX-ème siècle. Par conséquent, il faut considérer Liszt comme le précurseur, qui a préparé d'une façon consciente l'avènement de la musique moderne.

Cette année, en printemps, j'ai travaillé aux archives de Weimar. En y faisant des fouilles, j'ai trouvé quelques feuilles manuscrites éparpillées, fragments d'une pièce jusqu'alors inconnue. J'ai réussi à classer les feuilles trouvées et restituer ainsi le texte intégral de l'oeuvre. Son authenticité et l'état achevé de la composition ne pourraient être mis en doute. C'est seulement avec quelques annotations nécéssaires que j'ai complété le manuscrit, selon des analogies évidentes.

Liszt avait d'abord l'intention d'intituler cette composition: "Quatrième Valse Mephisto (sans tonalité)". Voilà donc une épisode du „Faust" de Lenau („La danse à l'auberge du village"). Néanmoins elle n'a aucun rapport avec la "Quatrième Valse Mephisto" proprement dite. La pièce ainsi intitulée est une composition d'une date postérieure. Après avoir abandonné deux autres titres, Liszt s'arrêta sur le litre indiqué. Il le nota de sa propre main en deux langues (allemand et français) à la tête de la musique: "Bagatelle ohne Tonart" – „Bagatelle sans tonalité".

Budapest, en août 1956.

István Szelényi

HANGNEMNÉLKÜLI BAGATELL

LISZT Ferenc

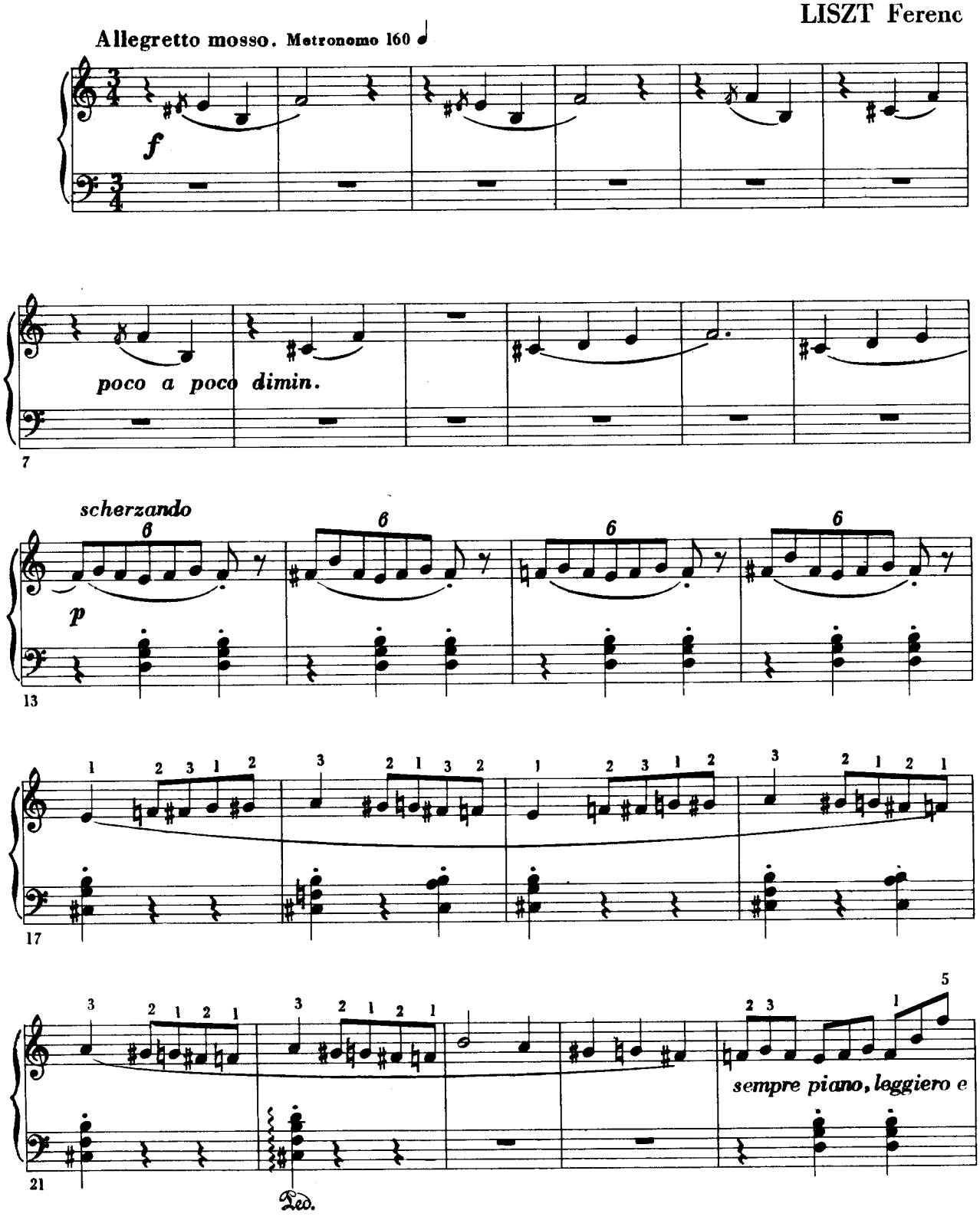

© 1956 by Editio Musica, Budapest

Printed in Hungary

Z. 2508

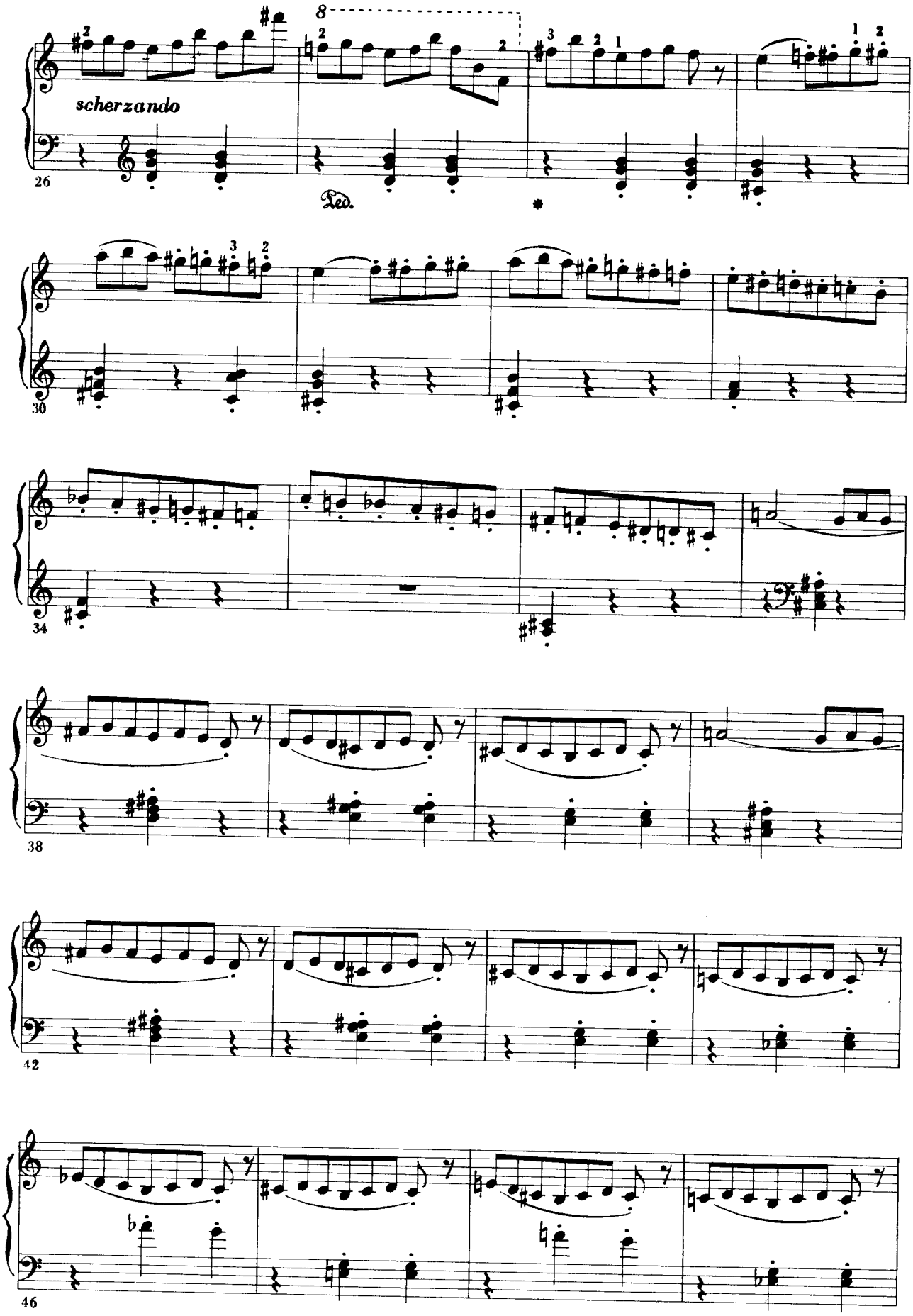
scherzando
Ped.
*
26
30
34
38
42
46

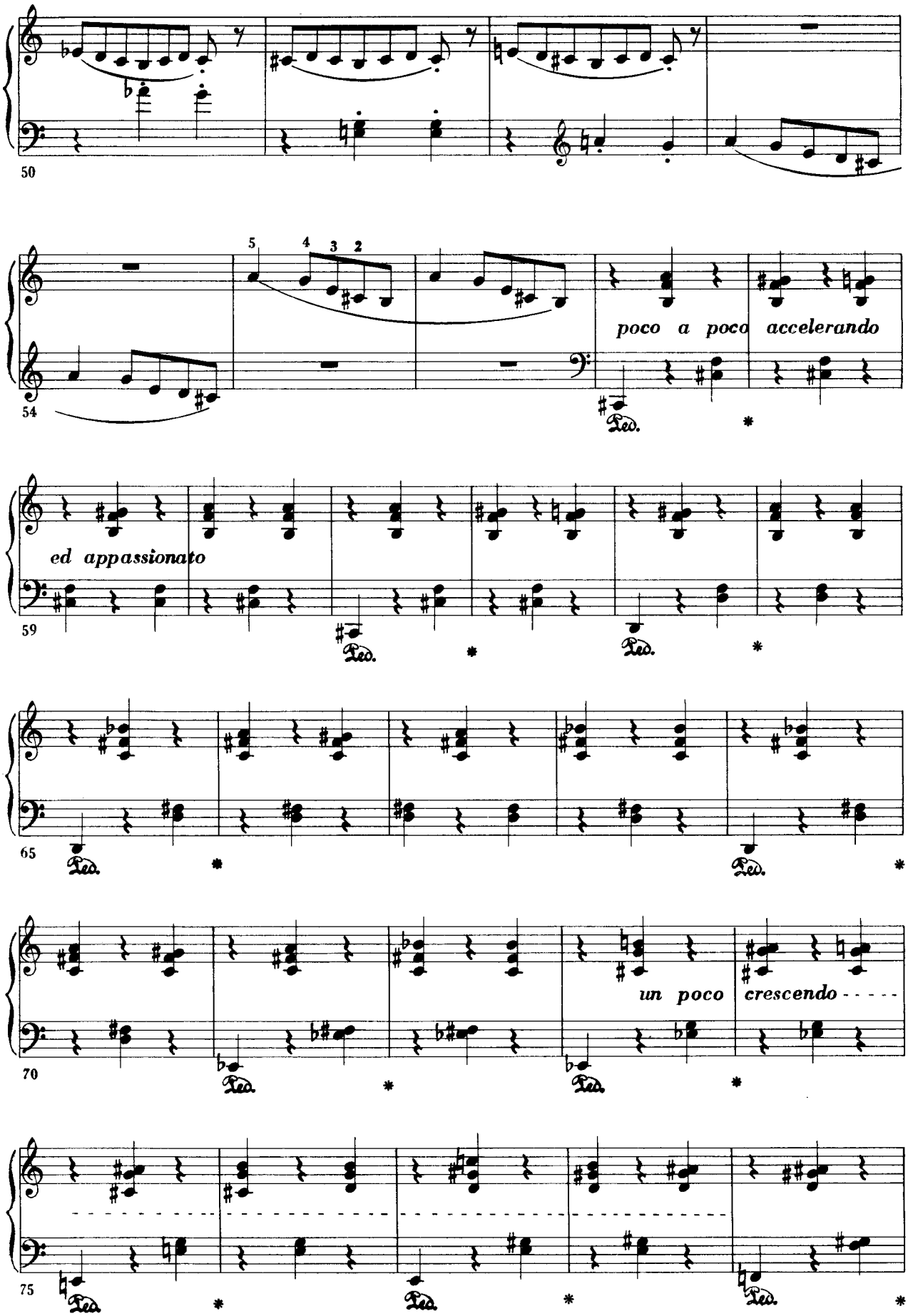
50
54
poco a poco accelerando
59
ed appassionato
65
70
un poco crescendo
75

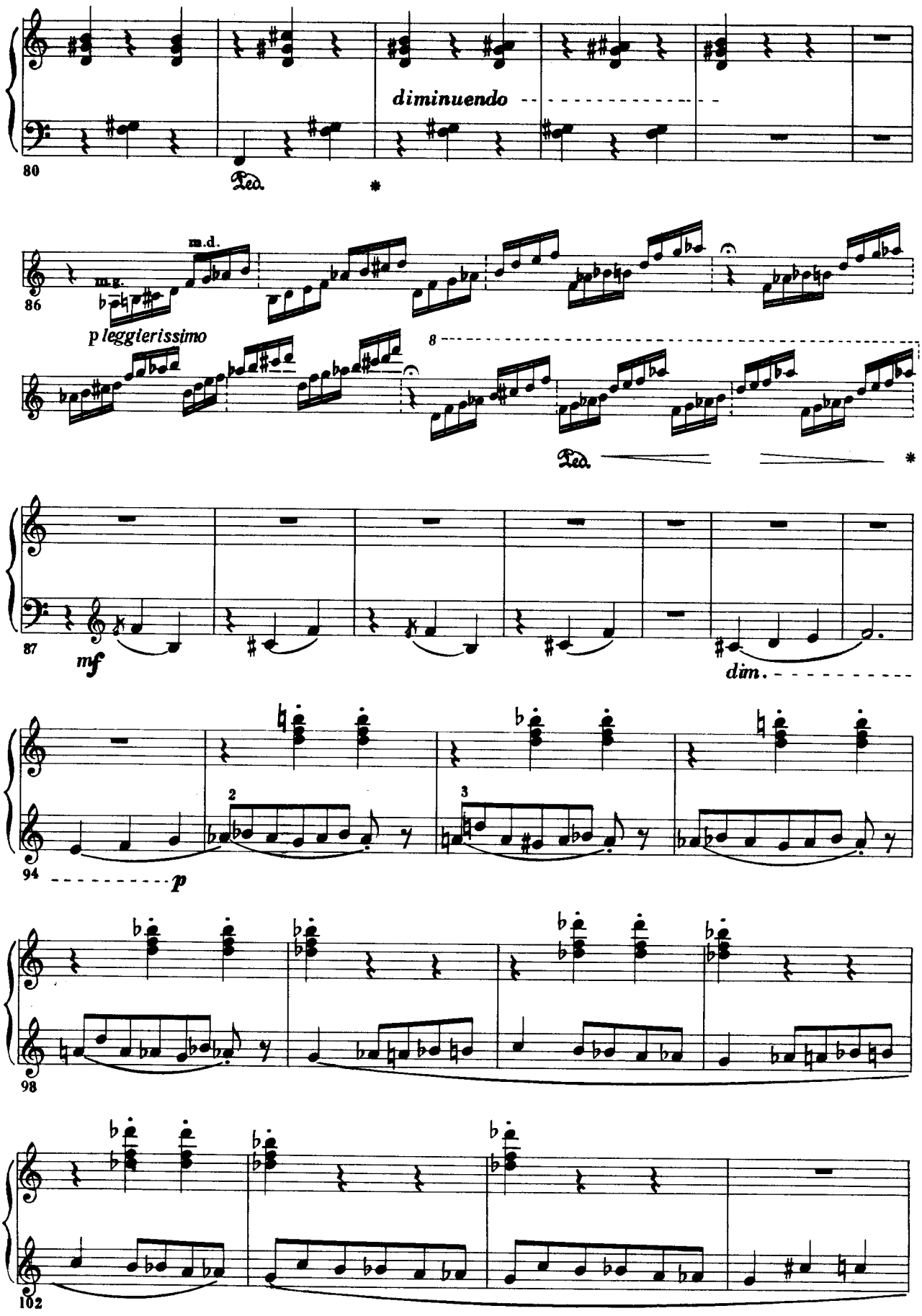
diminuendo
Ped.
m.d.
m.g.
p leggierissimo
Ped.
mf
dim.
p

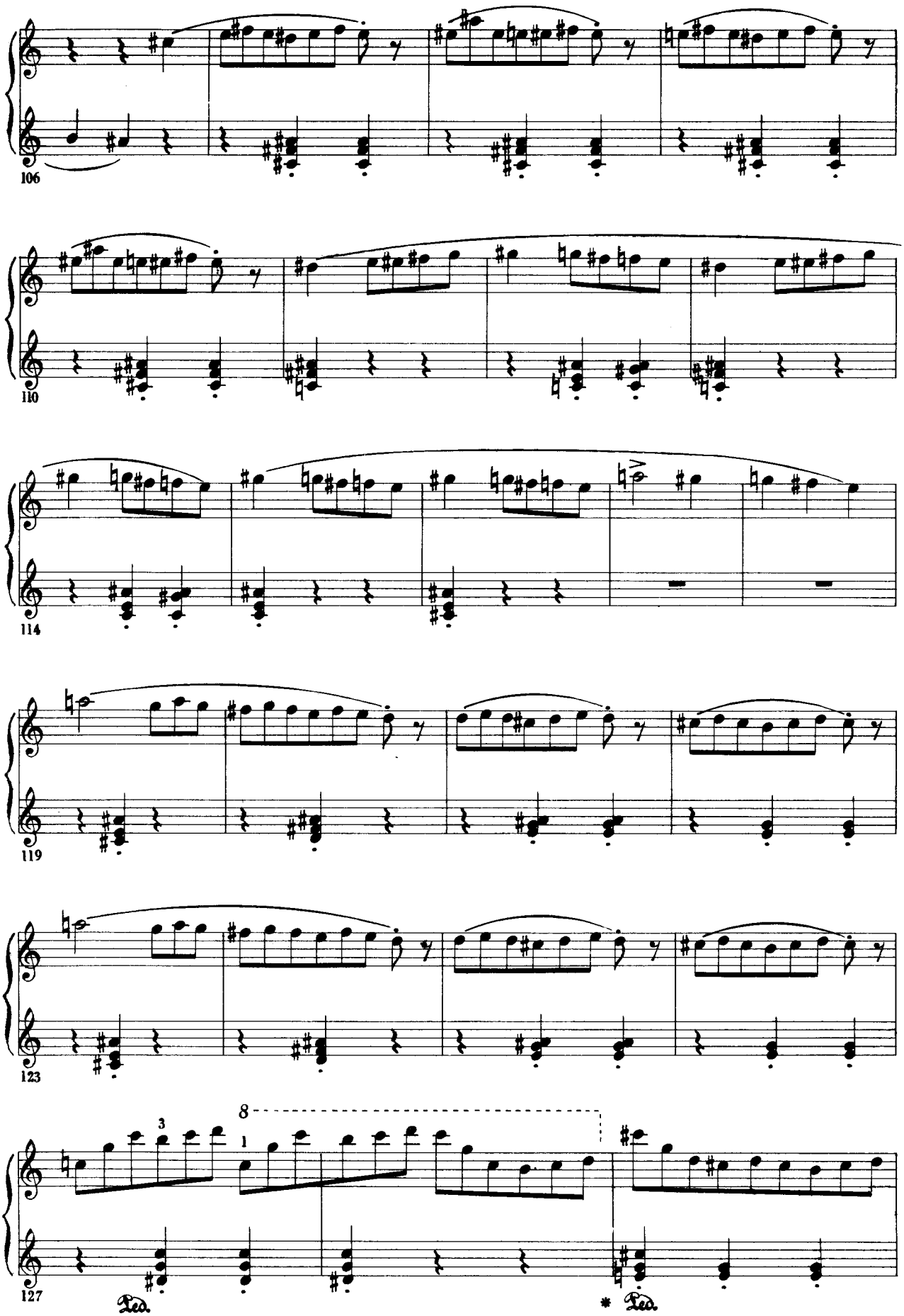
106
110
114
119
123
127
8
3
1
Ped.
*
Ped.

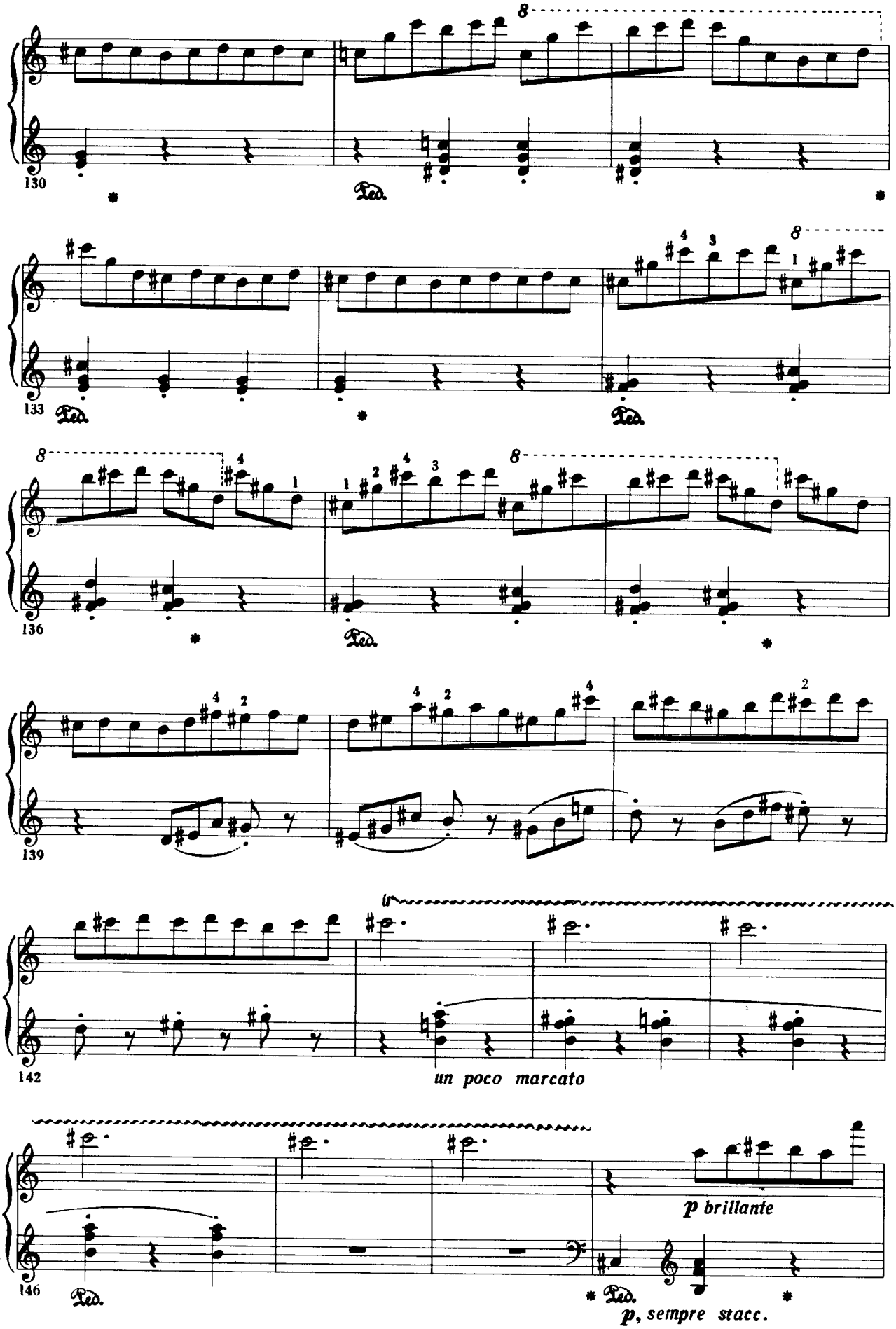
130
Ped.
133
Ped.
Ped.
136
Ped.
139
142
un poco marcato
146
Ped.
p brillante
Ped.
p, sempre stacc.

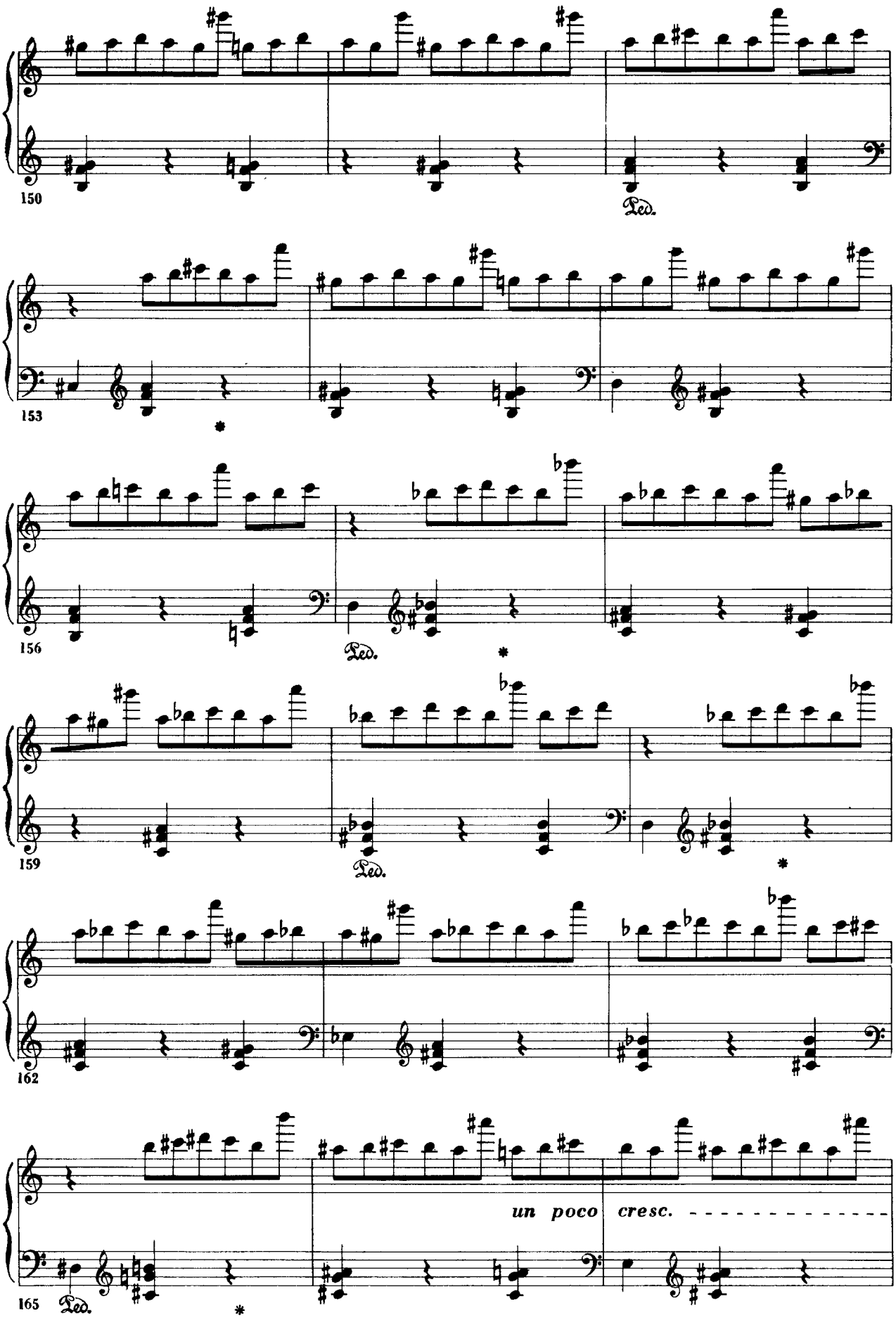
150
Ped.
153
*
156
Ped.
*
159
Ped.
*
162
165
Ped.
*
un poco cresc.

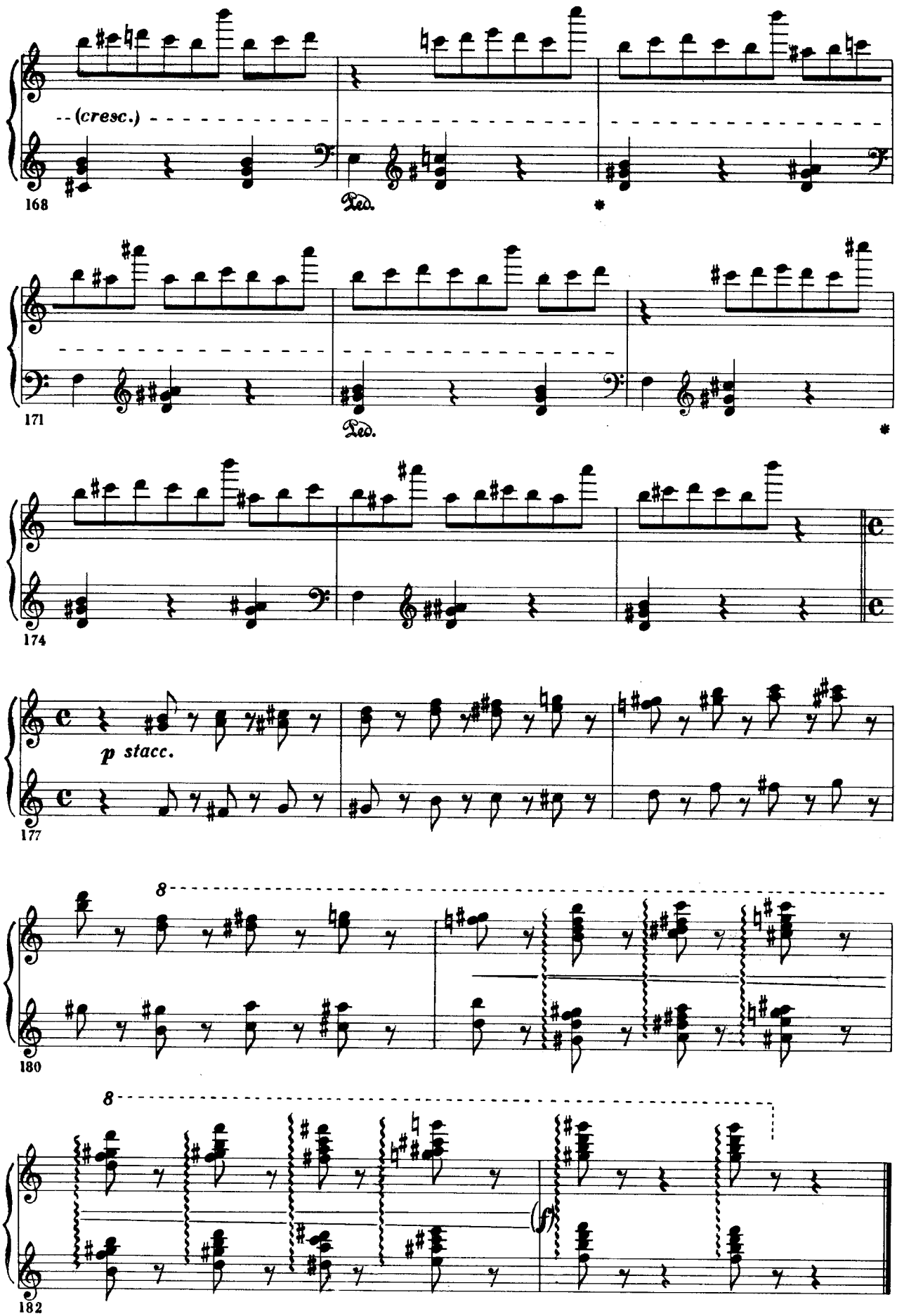
(cresc.)
168
Ped.
*
171
Ped.
*
174
p stacc.
177
8
180
8
(f)
182